

KULTUR 5 mars 2016 05:00

Köptempel med torgskräck

Samir och Viktor vill bada nakna där. Nicolae Ceaușescu såg döden i vitögat där. Torget är platsen där demokratin lever. Men vad missar vi när vi drar till ett Väla med åsiktsstopp?

Peter Fällmar Andersson

FÖLJ SKRIBENT

Bilden av revolutionen börjar med en ryckning i en liten ansiktsmuskel på diktatorns högra kind. Den fortsätter med en uppsträckt hälsande hand som svajar, som tycks tveka över om den ska fortsätta vinka eller glida tillbaka ner i diktatorns varma rockficka.

Det blev ju plötsligt så kallt att vara Nicolae Ceaușescu.

Det är den 21 december 1989 och diktatorn möter ett fullt torg som ännu heter Slottstorget. Det ska byta namn till Revolutionstorget. På Youtube-klippet kan du höra Elena Ceaușescu skrika "var

tysta!" mot torget. Men Torget – Rumänien – var inte tyst längre. Fyra dagar efter det att diktatorns lilla kindmuskel har börjat rycka avrättas han och hans fru mot en husvägg.

Torget som en plats för folkets vrede har sällan varit så tv-mässigt. Bara några månader dessförinnan, på Himmelska fridens torg, hade den kinesiska regimen visat att man - om man är redo att använda tillräckligt mycket våld – kan tvinga folket till tystnad.

Sedan dess har vi fått andra emblematiske torg: Majdan, Tahrir. Och så stark är denna bild att även

anti-demokrater gör den till sin. När nazister gick till attack på Norrmalmstorg i Stockholm i slutet av januari gjorde de det under namnet "Folkets demonstration".

I senaste numret av kulturtidskriften Hjärnstorm närstuderas varje kullersten på denna plats för mänskliga möten. Ola Andersson skriver en torgets historia som västerländsk företeelse. För ett årtusende sedan växte en ny klass fram, borgarna. Torgen var deras plats för handel. Dessa driftiga köpmän blev så mäktiga att de kunde utmana feodalherrar, kung och kyrka. Därmed blev torgen också politik, 1789 kom revolutionen till Paris - och snart också en ny borgerlig offentlighet. Med industrialismen gjordes arbetarklassen medveten, torgen lystes upp - allt fler började mötas på torget: kvinnor, unga, tjänstefolk. Torgen blev allmänhetens, folkets.

Sedan en tid har denna offentlighet börjat styckas upp och säljas ut. Torg säljs till privata intressen för att bli till köpcentrum. Brotorget i Bollnäs gick

för 62 kronor kvadratmetern till en dansk koncern. Stockholm anses vara den stad i Europa som har mest kvadratmeter köpcentrum per invånare. Och i en privatiserad offentlighet förväntas vi agera som konsumenter, inte som medborgare. I Hjärnstorm undersöker en grupp före detta studenter på Konsthögskolan i Stockholm hur ägare till köpcentrum agerar på en förfrågan om att få anordna en demonstration. Under namnet vänföreningen MDGH mejlar de köpcentrum i Stockholm för att fråga om de kan få "demonstrera Mot Den Globala Hemlösheten".

Hur skulle Väla ha svarat på en sådan fråga?

Jag tog mig friheten att få ett autentiskt svar genom att skicka ett mejl till Ödåkras köptempel. Jag signerade det vänföreningen MDGH Syd.

Det snabba svaret från Stefanie Tokatlidou, utställningsansvarig hos ägaren Skandia Fastigheter: "Vi kan dessvärre inte ge tillåtelse att demonstrera på Väla, vare sig inne i centret eller utanför. Anledningen är att vi inte alls tillåter demonstrationer i någon form, oavsett vad man uttrycker sin åsikt för eller emot".

Ni som här inträden låten åsikten fara. Kom till Väla, men lämna era medborgerliga rättigheter i bilen!

Med ett tvärnej till alla tillstånd är Väla inte bara en utmaning för innerstadens butiker - utan en avgränsning av det demokratiska samtalet.

Nu är det ytterst inte Välas sak att avgöra huruvida någon ska få demonstrera. Det är polisens. Vid Helsingborgspolisen hänvisar man mig till Christer Rindmo, länge ordningslagsansvarig för Malmöpolisen. Han säger att det krävs en "genomgångstrafik", folk som rör sig från A till B, på platser där demonstrationer kan få tillstånd. Av det skälet gav han en gång ett sådant tillstånd till

köpcentrumet Kronprinsen i Malmö. Först gissar han att Väla utifrån lagens idé kanske inte kan ses som en offentlig plats. Med tanke på närheten till Ödåkra korrigerar han sig med att det måste prövas. Väla, inomhus och/eller på parkering, kan bedömas vara en plats som folk rör sig genom.

Jo, ordningslagen bör prövas mot köpcentrum som Väla. Men om lagen inte ger oss rätt till våra åsikter på en uppenbart offentlig plats är det läge att ändra den.

Köpmän öppnade upp torget åt folket. Nu stänger andra köpmän ute samma folks åsikter från den nya tidens torg.

Vad är det nu det står i skyltfönstret? Total utförsäljning.